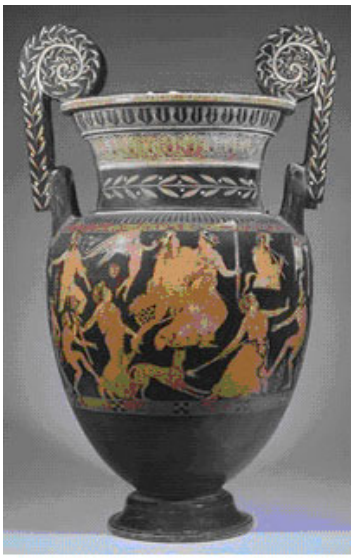
GEZİCİ SAHNE SANATÇILARI

Dionysos'un ve sahne sanatçılarının tasvirleri ile bezenmiş bir vazo

Antik dünyanı

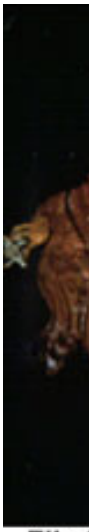
Sığacık'ta (Teos) bulunan bu blok üzerinde, Teos tiyatrosunda yapılan bir müzik yarışmasında "At (*Hippos*)" adlı şarkı (*asma*) ile birincilik kazanan sanatçıların adları yazılıdır (İ.Ö. 2. yüzyıl).

n gezici sahne sanatçıları için en büyük sorun, seyahat sırasında karşılaştıkları tehlikeler ve gittikleri kentlerin vatandaşı olmamaktan doğan zorluklardı. Bu nedenle onlar kendilerini

güvence altına almak için örgütlenme yoluna gitmişlerdi. Örneğin, festivallerin hızla arttığı İ.Ö. III. yüzyılda sanatçılar *synodos* ya da *koinon* adı verilen bazı yerel birlikler kurdular ve zamanla bu birlikler birleşerek uluslararası (*oikoumenike*) bir kimlik kazandılar ve kendilerine
Dionysos Sanatçıları
adını verdiler.

Eldeki kanıtlar bize, Yunanistan (İsthmos, Nemea ve Atina), Mısır (İskenderiye) ve Anadolu'da birkaç *Dionysos Sanatçıları Birliği*'nin bulunduğunu göstermektedir. Anadolu'daki Birlik, İonia ve Hellespontos'ta faaliyet göstermekte olup, en azından İ.Ö. 2. yüzyılda Teos (Sığacık) kentini kendine merkez edinmişti. Bu birliklerin asıl amacı, drama gösterileri sunmak üzere değişik ülke ve kentlerde turnede oldukları sırada üyelerinin çıkarlarını korumaktı (örneğin, askerlikten ve yerel vergilerden muafiyet gibi). Kendilerine verdikleri isimden de anlaşılacağı gibi, onlar Tanrı Dionysos'un himayesindeydiler. Zaten Yunan ve Roma dünyasında festivaller her zaman bir Tanrı ya da yöneticiye olan bağlılığı göstermek ve tabii onların da desteğini almak üzere tertiplenirdi. Bu nedenle, halkını hoşnut etmek isteyen her yönetici bu tür festivalleri ve dolayısıyla *Dionysos Sanatçıları*
'nı desteklerdi.

Anadolu'da "İonia ve Hellespontos Sanatçıları Birliği" adı altında faaliyet gösteren Dionysos Sanatçıları Birliği, Pergamon krallarının da desteği sayesinde hayli zenginleşmiş ve vergi muafiyeti de dahil olmak üzere önemli ayrıcalıklar edinmişti. Ama bu sanatçılar geçinilmesi zor kişilerd

Elind
sahı
Yunan

i ve bu nedenle antik devirde kötü bir ün kazanmışlardı. Örneğin, Aristoteles'in *Problemler*'i arasında "
Dionysos Sanatçıları neden hep kötü (poneroi) insanlardır ?

” şeklinde bir soru da yer almaktaydı (
Problemata
, 956b 11). Nitekim İ. Ö. II. yüzyıl ortalarında Teos kenti ile anlaşmazlığa düşen sanatçılar buradan kaçarak Ephesos’a sığınmak zorunda kalmışlardı.

Ama *Dionysos Sanatçıları*’nın serüvenleri burada da bitmedi; önce Pergamon kralı III. Attalos tarafından Teos ile Lebedos (Gümüldür) arasındaki Myonnesos’a (Eşek ya da Sıçan Adası), daha sonra Antonius tarafından Priene’ye (Söke/Güllübahçe) ve daha sonraki bir devirde de Lebedos’a sürüldüler. Bu devirden sonra *Dionysos Sanaçıları Birliği* b ağımsızlığını ancak küçük kentlerde sürdürebildi.

İster yerel ister evrensel (*oikoumenike*) olsun, her sanatçı birliğinin kentlere benzer bir örgütlenmesi vardı. Öyle ki bazı birliklerin, kent ya da kraliyet yetkililerileriyle görüşmeleri yürütmek üzere bazı elçiler görevlendirdikleri de bilinmektedir. Başrahip (
arkhiereus
) ve rahiplerin (
hiereus
) de görev aldığı büyük sanatçı birliklerinde başkan (
arkhon
), veznedar (
tamias
), sekreter (
grammateus
) ve hukuk danışmanı (
nomodeiktes
) gibi görevliler bulunmaktaydı. Ayrıca onların, sık sık toplanıp önemli kararlar alan ve hatta kentlerle de muhatap olan birer meclisi de vardı. Yazılı belgelerden anlaşıldığına göre, bu birliklerde başlıca şu sanatçılar yer almaktaydı: Ozan (
poietes
), tragedya ozanı (
tragikos poietes
), destan ozanı (
poietes epon
), komedi ozanı (
komikos poietes
), kitharist (
kitharodos
), şarkıcı (
odos
), tragedya aktörü (
tragikos
), trompetçi (

salpingtes
), lirik şiir ozanı (
poietes dithyrambon
), orkestra (
orkhestra
), koro yöneticisi (
hypodidaskalos
), dansör (
khoreutes
), rapsodi sanatçısı (
rhapsodos
), kostümcü (
himatiomisthes
), dekorcu (
skeuopoios
), tellal (
keryks
) vs.

H. Malay

KISA KAYNAKÇA:

F. Poland, *Geschichte des griechischen Vereinswesens*, 1909.

C.B. Welles, *Royal Correspondence in the Hellenistic Period*, 1934.

Ch. Roueche, *Performers and Partisans at Aphrodisias*, 1993.

S. Aneziri, *Die Vereine der dionysischen Techniten im Kontext der hellenistischen Gessellschaft*

, 2003.

J. Ma, “A Horse from Teos”, *The Greek Theatre and Festivals* (ed. P. Wilson), 2007, 215-245.